

Les últimes lletres

Reflexions per als presents i per als absents

VILA, Pep.
El jardí de les paraules.
Llibres dels Quatre Cantons. CCG Edicions.
Girona, 2001. 95 pàgines.

En el colofó d'aquest jardí de mots de Pep Vila llegim que el seu aplec de reflexions està adreçat als presents i als absents. A la pàgina 20 trobem el perquè d'aquesta dedicatòria: «Algú va deixar escrit que les lletres de motlle que formen els llibres van ser inventades perquè nosaltres poguéssim conversar amb els absents». És a dir, aquest llibre és com un diàleg que pren per interlocutors, per una banda, els artistes de la paraula que han marcat l'experiència lectora de l'autor nascut a Celrà (els absents), i per l'altra els presents que compartim amb Vila l'entorn físic, social i cultural de passat, present i futur entrellucat d'aquest nostre país i les seves circumstàncies.

Com deia, *El jardí de les paraules* és un aplec de proses. La seva extensió és diversa i de caràcter heterogeni, però podem apuntar unes parets mestres pel que fa a la temàtica. A través del filtre dels ulls d'observador atent de Pep Vila, llegim interessants reflexions sobre qüestions tan diverses com la quotidianitat, les relacions amoroses, la sexualitat o la llengua i el país. Els seus comentaris de vegades són d'erudit, com el de la pàgina 60 en què reflexiona sobre la relació home-dona a partir d'una inscripció hebraica d'interpretació cabalística trobada al segle XVIII. En ocasions els seus fragments ens recorden els aforismes dels seus admirats Montaigne, Pla o Fuster (és el cas de: «L'erotisme és potser l'activitat humana que dona la mesura més exacta de la fugacitat de la vida»), i en altres passatges ens fa conèixer de sucoses anècdotes, com aquella en què conta el sistema del poeta Brossa per estalviar-se els segells de les seves trameses. Altres autors valorats per Vila es fan presents en el llibre a través de citacions o parafrasis de frases seves: entre altres cita Camus, Sartre, Proust, Stevenson, Dante, Bobbio, Celme, March o Yeats. Convé apuntar també que si bé en el text predominen les referències a la realitat, Vila també recorre a la ficció: entre les pàgines 55 i 57 hi ha transcrita una reeixida recreació del paral·lelisme

entre una determinada conducta humana i la característica que fa famós cert insecte.

En definitiva, *El jardí de les paraules* és un interessantíssim repertori d'observacions d'aquells que només poden aspirar a escriure els que han educat la mirada perquè observi literàriament la realitat.

Josep Agustí

Quan els tòpics es desinflen

SANTAEULÀLIA, J. N.
Pagodès i gratacels.
Columna de Viatge.
Barcelona, 2001. 272 pàgines.

Els llibres sobre el Japó i la seva cultura formen part essencial del que s'anomena l'orientalisme. En el món anglosaxó, i sobretot als EUA, les universitats tenen grans especialistes en els departaments d'estudis orientals des de fa molts anys. Hi ha tota una tradició molt ben travada i amb noms i personatges de gran relleu. A Europa també n'hi ha, tot i que en menor escala. Al nostre país, però, són molt escassos.

El llibre de J. N. Santaaulàlia *Pagodès i gratacels* és fruit d'una estada de tres mesos al Japó. Tres mesos potser és molt per a un viatge, però és molt poc per copsar en profunditat la complexitat i subtileses de la societat i la cultura d'un país. La del món nipó, de tanta transcendència econòmica, religiosa, política, artística, cultural i industrial, potser és de les que necessiten més temps. Els grans especialistes americans hi dediquen tota la vida, hi viuen anys i anys, i de vegades només acaben escrivint sobre un aspecte parcial i molt concret del puzzle nipó. Santaaulàlia s'enfronta, doncs, a una tasca d'una gran dificultat. Si abans ja ens havia ofert un treball molt acurat, la traducció d'uns *haiku* amb molt d'encert, *Marea baixa*, ara ens dibuixa el país en tota la seva vastitud i des de vessants molt diversos. Aspectes trivials i raons essencials, costums, curiositats, detalls i filosofies, llengua i gastronomia, tot té en Santaaulàlia un observador atent i apassionat, sempre ple de curiositat, que espren els tres mesos de la seva estada japonesa fins a l'última gota. I ho fa des de la perspectiva del qui es sap atret per aquest país i aquesta cultura, com ho fan els grans orientalistes, potser fins i tot des d'un amor incondicional, entregat, cec. Això li permet des-

fer molts tòpics generats pel periodisme occidental des de la Segona Guerra Mundial, tòpics que es desinflen quan l'observador trepitja el terreny i coneix de primera mà la realitat japonesa. Aquest és l'aspecte més interessant de *Pagodes i gratacels*: un testimoni viu d'una cultura refinada i contradictòria, plena d'encant i misteri. Si se li hagués de fer alguna observació crítica, seria la d'haver-se deixat endur per l'excés. Voler-ho veure i saber tot en tres mesos, per més que t'hagis documentat i informat, és una tasca impossible. En l'organització del material hi ha una certa confusió i algunes reiteracions. Tanmateix, aquesta estructura híbrida, que participa del llibre de viatge i de les anotacions d'un dietari personal, esdevé una mostra excel·lent del que ja és el *melting pot* postmodern. Un llibre ple d'interès.

Joaquim Pijoan & Sachiko Toraiwa

La vida imaginada d'Àngel de Vega

VEGA, Àngel de.

Rocs.

Premi Just Casero 2000.

Ed. Empúries, col. Narrativa, 152.

Barcelona, 2001. 97 pàgines.

Àngel de Vega (Portbou, 1959) és un d'aquells escriptors que agraden a aquest humil –i cada vegada més escèptic– articulista. El portbouenc no ha arribat a publicar gràcies a un faristol universitari, una presència mediàtica o unes bones relacions amb els quatre que tallen el bacallà. Ho ha fet per la porta més complicada: els premis literaris. *Rocs*, guanyadora del Casero 2000, és una prova del veritable ofici d'escriptor. D'aquesta duríssima prova d'autocontrol i atzar que suposa presentar-se a mil i un premis sense guanyar-ne cap; d'aquest sentiment de frustració per no trobar el reconeixement que es creu just; d'aquest permanent esforç de millora de l'obra, que es poleix, es retoca, es capgira, s'entrega a companys i coneguts perquè en facin la crítica, per tal que quedi prou rodona. D'això en sap un niu, el bonàs de l'Àngel (fins i tot el mossèn del seu poble, Pere Gubau, va corregir-li el text).

Rocs és un exercici de subtileza, fins i tot d'engany. El lector es preguntarà per quina raó el sonat –ho és realment?– d'en Fritz Schönberg s'entesta a omplir de pedres la seva

habitació d'hotel. L'enigma –tan real com la mateixa vida– serveix d'excusa a l'autor per posar-nos al rovell de l'ou d'un poble en decadència. Calafreda, l'alter ego de Portbou, és un indret sufocant, una ombra del municipi poderós que va ser, un territori on els *freaks* s'han ensenyorit de tot i formen part d'un paisatge quotidià amb aparença de somni. L'altra cara de la Costa Brava. Això però, no és del tot cert. De Vega ens proposa allò que ha viscut, allò que ha conegut, però que el somni ha convertit en *performance*, gairebé en esquizofrènia o al·lucinació. Una de les protagonistes de l'obra, l'Olga Riells, ens diu: «En un poble petit la vida privada és un luxe que ningú es pot permetre». La vida privada resta oberta, com les entranyes d'un animal, per al sacrifici, la tergiversació, l'exageració, la manipulació i el judici d'uns veïns sense escrúpols, sense horitzons i sense futur. Les cares de l'estiu que se'ns ofereixen –els cambrers, els turistes, les dones solitàries que cerquen una aventura, el cap feixistitzant de torn de la policia local, les xafardegres– són tant un esbós al natural com un mirall irònic i icònic on bona part dels municipis de la nostra costa es poden emmirallar. On tots ens podem veure una mica representants. Una tragicomèdia que, de ben segur, tindrà continuïtat.

Moisès de Pablo